

УДК 330.322

Хрупович С., к.е.н., доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Khrypovych S., PhD, Assoc. Prof.

THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS TERNOPIL REGION

Тернопільська область – це невелика за площею територія на заході нашої країни. Її територіально – виробничий потенціал характеризується наступними даними [1, с.346]:

- кількість населення – 1 142,6 тис.чол.,
у тому числі: міське – 485,2 тис. чол.,
сільське – 657,4 тис. чол.;
- територія – 1382 тис. га.;
- великі міста – Тернопіль;
- межує: зі сторони пн-зх, Львівською та Рівненською областями,
зі сторони пд-сх, Івано-Франківською та Хмельницькою областями.

Особливістю розселення області є те, що частка міського населення складає 42 % від загальної кількості, тобто існує тенденція переважання сільського населення. Відповідно і традиції виробництва склалися такими, що тяжіють більше до сільського господарства. Насамперед це – вирощування зернових культур, цукрового буряка, картоплі, великої рогатої худоби, свиней, птиці. Промислово-виробничу систему Тернопільщини представляють машинобудівні та металообробні підприємства, заводи харчосмакової, м'ясної, молочної промисловості, а також ряд підприємств деревообробної галузі та будівельних матеріалів. Область здавна характеризувалася і такими ознаками, як високий приріст населення, низька частка розлучень, у порівнянні з іншими регіонами України. Давні історичні традиції, християнська віра населення сформували менталітет міцної родини на цій території.

Проте, на сьогодні, рідко можна зустріти на Тернопільщині родину, котра б була міцною і повною, тобто всі члени сім'ї працювали б на території області. Внаслідок того, що міграція працездатного населення у віці від 16 до 65 років з цього регіону вже сягнула розмірів далеко не природних, а, скоріше стихійних, ми втрачаємо здобутки наших предків, нашу духовність. Втрачаємо міцність і непохитність нашої родини. Ми можемо втратити інтелект майбутньої нації, який повинні формувати у нащадків молоді батьки. У досліджуваній області нелегальна трудова міграція стала невід'ємною рисою її соціальної дійсності, однією із ключових її характеристик, фактором у економіці регіону, який недостатньо трактувати як “негативне соціальне явище”. Зважаючи на виняткову важливість створення сприятливих умов для збільшення кількості робочих місць, а відтак і рівня життя у Тернопільській області, проблема забезпечення її інвестиційними коштами має стратегічне значення. Таким чином розкриття цієї проблематики є дуже актуальним для сьогоденного стану економічного розвитку не лише області, а і України з метою забезпечення її подальшої економічної безпеки та зменшення відтоку активної робочої сили за межі країни.

Як показали дослідження автора, проведені спільно з Тернопільським міським клубом “Відродження нації” за підтримки міжнародної організації по запобіганню торгівлі людьми ”LA STRADA”, населення котре виїхало за кордон у пошуках постійних і тимчасових заробітків, можна віднести до трьох груп

I. Працездатні громадяни у віці 45-65 років (34 %).

II. Працездатні громадяни у віці 25-45 років (52 %).

III. Працездатні громадяни у віці до 25 років (14 %).

Характеризуючи кожну вікову групу, відмітимо, що мігранти першої – це вже немолоді люди, котрі у 90 –х роках минулого століття втратили робочі місця внаслідок фрикційних та структурних зрушень на ринку праці, а пізніше і циклічного безробіття, яке було характерним для перехідної економіки України. Не маючи можливості шукати іншої роботи та міняти кваліфікацію, велика кількість працездатного населення Тернопільщини змушена були працювати в Росії та країнах далекого зарубіжжя. Ми вважаємо, що саме ця група може брати участь у міжнародному поділі праці без втрат для економіки України. Навпроти, заощадження українських громадян повинні надходити на батьківщину у формі прямих приватних інвестицій для розвитку господарства області.

Найвагоміший кластер у цьому поділі займають молоді люди у віці 25 – 45 років. Працюючи за кордоном на умовах трудового договору, а частіше, нелегально, виїхавши як туристи, чоловіки та жінки з українських родин продають іноземним країнам свій інтелект, свою здатність до праці, сформовані на території України. Отримавши освіту у вітчизняних навчальних закладах, набувши кваліфікації на підприємствах та інших установах області, молоді люди, не маючи змоги в подальшій реалізації своїх здібностей виконують на території зарубіжних країн найчастіше роботу, котра не потребує істотної кваліфікації (домогосподарки, різноробочі, офіціанти). Крім того, жінки та чоловіки, працюючи далеко від свого рідного дому не мають можливості виховувати дітей. Матеріальна допомога, котру батьки надають своїм нащадкам не може в повній мірі сприяти формуванню повноцінної особистості, не може прищепити дітям любов до батьків, до рідної землі, на якій їм потрібно буде працювати. Третю групу мігрантів становлять молоді люди, а іноді і діти, котрих батьки-заробітчани забрали із собою за кордон. Це найменша вагова категорія у складі робочої сили, яка працює за рубезем, проте ця категорія складає, на нашу думку, найбільшу небезпеку для молоді української економіки. Це можна пояснити наступною тенденцією: молоді люди намагаються використати свій потенціал за кордоном з метою отримання освіти і подальшого працевлаштування та створення сімей за межами своєї вітчизни. Існує велика ймовірність того, що саме вони більше ніколи не повернуться на Тернопільщину для постійного місця проживання і працевлаштування.

Тут варто додати, що при обробці результатів власного дослідження, автор використовувала і результати опитування, проведені Західноукраїнським Центром “Жіночі перспективи” серед українських заробітчани. Хоча, як ми вважаємо, це опитування має цінність лише як оглядове дослідження, з нього можна почерпнути оригінальні висновки, а саме:

- опитані українські заробітчани за кордоном - потенційні бізнесмени – майже наполовину (47,5 %) люди з вищою освітою; 26,14 % мають середню спеціальну освіту;

- вони репрезентують широкий спектр наявних в Україні спеціальностей: технічних (51, 61%), гуманітарних (19, 35 %), медичних (3, 22 %).

За повідомленням українського Обласної державної адміністрації Тернопільської області [2] станом на 1 січня 2015 року прямих іноземних інвестицій в регіон надійшло на суму 55,8 млн. дол. США, або ж 0,5 % від загальної кількості інвестованого капіталу в економіку України. На підприємствах промисловості

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

зосереджено 33,1 млн дол. США (58,6% загального обсягу прямих інвестицій), у т.ч. переробної промисловості – 23,3 млн дол. США (41,3%), добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 9,3 млн дол. США (16,4%).

- у Львівській області освоєно 4,1 % від загального обсягу інвестицій на 990 підприємствах;

- у Хмельницькій області освоєно 0,5 % інвестицій на 88 підприємствах;

- у Івано-Франківській області освоєно 1,3 % інвестицій на 218 підприємствах.

Зупинимося детальніше на місці Тернопільської області серед інших регіонів України, тим самим пояснивши чому на сьогодні досліджуване територіальне об'єднання займає таке не вигідне для себе положення. Для цього звернемося до останніх опублікованих статистичних даних, зведених у таблиці станом на 1.01 2014 р. [1, с. 183, 196] і розрахуємо відсоток інвестицій в житлове будівництво у відношенні до інвестицій в основний капітал.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал та у житлове будівництво по регіонах України у 2013 році (в порівн. цінах, млн. грн.)

Області України (вибірково)	Інвестиції в основний капітал	Інвестиції у житлове будівництво	
		всього	у відсотках до інвестицій в основний капітал
Вінницька	6110	1256	20,6 %
Волинська	3327	710	21,3 %
Житомирська	3605	503	13,9 %
Кіровоградська	3224	298	9,2 %
Миколаївська	5009	357	7,1 %
Рівненська	2837	958	33,8 %
Херсонська	2125	362	17,0%
ТЕРНОПІЛЬСЬКА	2976	1045	35,1
Чернівецька	2257	1291	57,2 %

Дані таблиці свідчать, що в Тернопільській області досить вагома частка інвестицій спрямовується на житлове будівництво. Тобто, коли в інших областях кошти, інвестовані в основний капітал, будуть працювати на розвиток економіки регіону, лівова частка інвестицій у житлове будівництво не буде приносити доходів Тернопільському регіону. Це свідчить про те, що доходи громадян області, котрі працюють за кордоном спрямовуються на придбання нерухомості. З іншого боку, позитивними наслідками такої структури інвестування коштів, є те, що на Тернопільщині швидкими темпами розвивається капітальне будівництво і є тенденція до зростання цієї галузі промисловості. Тут необхідно також звернутися і до статистичних даних по вкладах населення у комерційних банках України [1, с. 387]. Так, у Чернівецькій області частка вкладів в іноземній валюті до загальної кількості депозитів складає 53 %, в Житомирській області – 21 %, в Рівненській- 35

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

% , в Тернопільській області аж 55%. Ще одна досить вагома причина, по якій “інвестиційний клімат” області не може потеплішати – це низька платоспроможність населення (табл. 2) [1, с.334 - 342].

Таблиця 2

Показники зайнятості населення Тернопільської області

Показники	Тернопільська обл.	Україна
Кількість зайнятого населення (%)	56,2	60,3
Рівень безробіття (у відсотках до економічно активного населення)	9,4	7,2
Доходи населення, грн. за рік	18996,6	26167,15
Середньомісячна заробітна плата (грн.)	2359	3265

Розглянувши інвестиційну ситуацію, яка склалася в Тернопільській області та причини, що слугують доказом низької привабливості цього регіону для потенційних інвесторів, перейдемо до аргументів, які свідчать на користь тих факторів, задля яких інвестиції сьогодні на розвиток виробництва області, спричинивши мультиплікативний ефект, будуть генерувати збільшення ВВП у майбутньому.

1.Збереження існуючих підприємств та створення нових дозволить виготовляти конкурентоспроможні товари та послуги, які можуть мати сталий успіх на ринку, збільшивши тим самим імідж регіону.

2.Підвищення рівня залучення трудових ресурсів приведе до зменшення масштабів безробіття.

3.Вітчизняний капітал та інтелект повинен працювати на економіку України, а не на приватні зарубіжні господарства.

4.Збільшення платежів у бюджет спричинять покращення соціального становища всіх верств населення.

Автор вважає, що джерелом поповнення інвестицій області поряд із прямими зарубіжними та вітчизняними вкладеннями повинні бути заощадження громадян, котрі працюють за кордоном. Місцевою владою повинні бути створені умови для залучення вкладів на розвиток виробництва регіону. Адже, саме в процесі виробництва створюється найбільша частка доданої вартості, котра приводить до зростання ВВП країни. За роки незалежності України не лише суттєво зменшився приплив інвестицій в області, а й змінилася структура вкладень. Такий розподіл інвестованих коштів не зможе в майбутньому суттєво збільшити зайнятість в регіоні та сприяти використанню інтелектуального потенціалу на підприємствах області.

Створюючи умови для спрямування коштів на розвиток промислового виробництва області, варто відзначити, що територія західного регіону, це перш за все місцевість з переважаючою часткою сільського населення, родючими ґрунтами та навиками ведення сільського господарства у населення. Варто взяти до уваги і факт високої кваліфікації місцевого населення в спеціальностях та професіях машинобудування та швейної промисловості. Чому вигідно інвестувати кошти Тернопільську область? Дане дослідження не вичерпує проблеми доцільності забезпечення регіону інвестиційними коштами. Ми лише торкнулися спроби

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». Тернопіль. 15-17 жовтня 2015 року

пояснити, чому саме зараз необхідно збільшити частку прямого інвестованого капіталу для економічного розвитку Тернопільської області. Якщо ми не будемо сьогодні дбати про інтелект майбутньої нації, не створимо умови для того, щоб українські громадяни відчували себе продуктивною силою суспільства, яка повинна дати імпульс його економічного і культурного розвитку, ми будемо приречені на поступову деградацію. Відтак, першочергового значення для подальшого розвитку Тернопільської області набуває створення сприятливих умов для легалізації заробітчан, що повертаються на батьківщину, реалізації ними підприємницьких та інших соціальних активностей, формування за їх допомогою інфраструктури нових робочих місць. Неврахування фактору спрямованості фінансового та інтелектуального капіталу українського працездатного населення в економіку області та нестворення сприятливих умов для його вкладення підсилуватиме стаціонарну міграцію з України найбільш дієздатних представників її молодшого покоління.

Перелік посилань

1. Статистичний щорічник України за 2013 рік / За ред. О.Г. Осауленка . – К.: Державна служба статистики, 2014. – 533 с.

2. Інформація щодо іноземного інвестиційного співробітництва області станом на 1 квітня 2015 року [електронний ресурс] / <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/655.htm>